

คงไม่เจ็บปวดเท่านี้ หาก..

**วารกรณ์
สามโกเศศ**

วารกรณ์ สามโกเศศ

มหาวิทยาลัยบูรพาจันทบุรี

Varakorn@dpu.ac.th

ค ลื่นยักษ์ชื่อญี่ปุ่นสึนามิ (Tsunami) ซึ่งแปลว่า Harbor Wave (ลมพัดเข้าสู่อ่าว) สร้างความเสียหายอย่างใหญ่หลวงให้แก่ผู้คนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในเชิงเศรษฐกิจและความโศกเศร้า นั่นคือสิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้วซึ่งไม่สามารถไปแก้ไขอะไรได้ อย่างไรก็ตาม มีหลายคำถามที่คนไทยใคร่ครวญหลังเหตุการณ์เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดขึ้นอีกในอนาคตดังต่อไปนี้

คำถามแรก ถ้าสื่อของเราโดยเฉพาะโทรทัศน์มีความเป็นอิสระ ไม่ถูกรวบงำและถูกตีไซเรนวันดังที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ โอกาสที่จะมีการเตือนภัยโดยสื่อเป็นผู้ริเริ่มเองก่อนสึนามิถึงฝั่งจะเป็นไปได้หรือไม่

ในยุคตั้งแต่ ค.ศ.1990 เป็นต้นมา ภัยจากสึนามิอันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของพื้นมหาสมุทรอย่างรวดเร็ว (แผ่นดินไหว ภูเขาไฟในทะเลระเบิด) ในภูมิภาคมหาสมุทรแปซิฟิก ลดลงไปมากเพราะมีการพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับสึนามิขึ้นมากมาย (มีแม้กระทั่งเครื่องมือที่เรียกว่า Tsunameter ที่ใช้ทำวิจัยและพยากรณ์สึนามิและสมการจำลองพลวัตของสึนามิ) ภายใต้องค์กร PTWC (The Pacific Tsunami Warning Center) U.N. Intergovernmental Oceanographic Commission (IOC) ฯลฯ

เรามีเวลาหลังแผ่นดินไหวเกือบ 2 ชั่วโมง (จากใกล้ 08.00 น. ถึงเกือบ 10.00 น. เศษ) ที่จะเตือนภัยหลังจากเกิดแผ่นดินไหวรุนแรงมากทางตะวันตกของเกาะสุมาตรา และกลุ่ม PTWC ก็วิเคราะห์ได้ทันทีในเวลาไม่กี่นาทีว่าไม่มีผลต่อประเทศสมาชิกของเขา แต่อาจมีผลต่อภูมิภาคของเรา

ถ้าเรามีสื่อโทรทัศน์ที่คล่องแคล่วและเสถียรแบบคุณจุฑาธิชญ์ ใครจะไปรู้อาจมีการสัมภาษณ์ผู้รู้ที่ PTWC มาออกอากาศก็เป็นได้ภายในเวลาไม่นานหลัง 08.00 น. และหากไม่ต้องจับน้ำตากันมากมายเช่นนี้

ค ำถามที่สอง ถึงสึนามิจะไม่เคยเกิดขึ้นในมหาสมุทรอินเดียอย่างรุนแรงมาก่อน และเราไม่ได้เป็นสมาชิกของ PTWC และไม่มีระบบเตือนภัยในมหาสมุทรอินเดีย กรมอุตุนิยมวิทยาของไทยจะไม่รู้หรือหลังจากแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในมหาสมุทรแล้วมีโอกาสสูงที่จะเกิดสึนามิและครั้ง

ก็ไหวใกล้ทางใต้ของไทยมาก กรมอุตุนิยมวิทยาไม่มีการติดต่อสัมพันธ์กับ PTWC แบบไม่เป็นทางการ (อย่าตีความว่าประเทศส่วนใหญ่พวกนี้ก็อยู่ในกลุ่ม APEC ด้วยกันทั้งสิ้น) บ้างหรืออย่างไรจนมีข้อมูลพอที่จะล้าตาคิดตื่นใจเตือนภัยอย่างแข็งขันทางการไทยไม่ได้มีการเตรียมตัวระวังภัยในเรื่องนี้กันบ้าง โดยประสานงานขอข้อมูลเมื่อกรณีฉุกเฉินกับ PTWC โดยใช้ความสัมพันธ์จากการประชุม APEC ที่เราเสียเงินเสียทองจัดไปมากมายบ้างหรือ?

ข่าวการผู้ใหญ่ของไทย ในกรมอุตุนิยมวิทยาไปประชุมต่างประเทศในเรื่องเกี่ยวกับเหตุการณ์ไม่คาดฝันแบบนี้ (งานของกรมอุตุนิยมวิทยาก็เกี่ยวพันกับเรื่องคาดไม่ถึงทั้งสิ้น) ปีละหลายครั้งนับเป็นสิบๆ คน จะไม่มีใครสักคนที่คิดสร้างความสัมพันธ์เพื่อขอข้อมูลหรือขอความเห็นส่วนตัวในเรื่องสึนามิในมหาสมุทรอินเดียซึ่งเป็นเรื่องตลกตลกกันอยู่บ้างหรือ?

(นวนิยายเรื่องสึนามิอกใหญ่ในมหาสมุทรอินเดียก็มีออกมาให้ชาวบ้านอ่านนานแล้ว)

ค ำถามที่สาม หากคุณสมิทธ ธรรมสโรช อดีตอธิบดีกรมอุตุนิยมวิทยาผู้ออกโทรทัศน์ประกาศว่าตนเองเตือนมานานแล้วตั้งแต่เป็นอธิบดีแต่ไม่มีใครฟัง จะต่อสู้มากกว่าที่อ้าง (หากเชื่อมั่นว่าจะเกิดขึ้น) เขียนบทความหรือเอกสารแพร่หลาย หรือพูดบรรยายเตือนประชาชนให้มีความรู้ถึงภัยนี้ตลอด 6 ปี ที่ผ่านมาก็จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

คำถามเดียวกัน ก็คือตลอดเวลาที่ท่านเป็นอธิบดีกรมอุตุนิยมวิทยา ท่านไม่ได้สร้างรากฐานความสัมพันธ์กับ PTWC ไว้บ้างเลยหรือ? อย่างเพียงพอที่จะให้คนหลังๆ เชื่อมต่อจนมีข้อมูล ดังกล่าวในคำถามที่สองข้างต้น ต้องการจะทำแค่ตั้งศูนย์เตือนภัยเท่านั้นหรือ

และเมื่อไม่ได้ทำก็จบลงเพียงแค่นั้นหรือ?

ค ำถามที่สี่ หากประเทศเราไม่บ้าคลั่งมุ่งแต่สร้างโอกาสธุรกิจและความมั่งคั่งจากธุรกิจท่องเที่ยวมากเท่านี้เราจะมีหัวใจที่หัวใจถึงถึงสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัยของคนไทยและนักท่องเที่ยวมากหรือน้อยหรือไม่ เราจะกล้าพูดถึงประเด็นความปลอดภัยในมิติต่างๆ ไม่ว่าการก่อการร้าย ไฟไหม้ พายุคลื่น น้ำมึ้นน้ำเสีย โรคระบาด ฯลฯ กันอย่างตรงไปตรงมาหรือไม่?

การละเลยเพิกเฉย หลีกเลี้ยง หวาดหวั่น ฯลฯ การวิพากษ์วิจารณ์ประเด็นที่อาจนำไปสู่การสูญเสียทางเศรษฐกิจคือความเขลาและความประมาทที่จะสร้างความสูญเสียได้มหาศาลในระยะยาวดังที่เราได้เห็นกันแล้ว

การแก้ไขปัญหาความสูญเสียจากสึนามิด้วยการสร้างระบบเตือนภัยดังที่เสนอกันอยู่ในขณะนี้มันไม่ใช่เรื่องง่ายๆ ที่มีเงินก็ทำได้ PTWC เกิดขึ้นด้วยความพร้อมใจของหลายประเทศและผลักดันโดย UNESCO ภายใต้การนำของ

ประเทศใหญ่คือสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และใช้เวลากว่า 30 ปี ในการพัฒนาองค์ความรู้ในการพยากรณ์การเกิดและความรุนแรงของสึนามิ

ถ้าแม้ว่าจะสามารถใช้อ้องค์ความรู้ที่มีอยู่มากแล้วมาประยุกต์แต่การพัฒนาองค์ความรู้เฉพาะของมหาสมุทรอินเดียก็ต้องใช้เวลา ทรัพยากร และความร่วมมือร่วมใจของหลายประเทศ เช่น อินเดีย ศรีลังกา อินโดนีเซีย พม่า มาเลเซีย บังกลาเทศ ฯลฯ ซึ่งมีได้มั่งมีเหมือนประเทศในกลุ่ม PWTC

การมีระบบเตือนภัยที่ตีไม่ได้หมายความว่า จะแก้ไขปัญหาและลดความเสียหายจากสึนามิได้ทั้งหมด ถ้าเกิดแผ่นดินไหวใกล้ฝั่งในมหาสมุทรอินเดียก็ไม้อาจเตือนภัยได้ทัน

เพราะต้องใช้เวลาอยู่บ้างในการคำนวณ วิเคราะห์ และตัดสินใจ

ถึงแม้จะเตือนภัยทัน การอพยพผู้คนจำนวนมากริมฝั่งขึ้นที่สูงก็ไม่ใช่ว่าเรื่องง่ายนอกเหนือจากปัญหาเรื่องโลจิสติกส์แล้วยังเกี่ยวข้องกับเรื่องความศรัทธาในวิทยาศาสตร์อีกด้วย “ปรากฏการณ์เด็กเถียงแกะ” เกิดขึ้นได้ไม่ยากนักหากเตือนหลายครั้งแล้วไม่เกิดขึ้นจริง (ในชวาวระหว่าง 1946-1996 มีการเตือนภัย 20 ครั้ง เกิดขึ้นจริง 5 ครั้ง)

ในสังคมที่ไม่เชื่อถือวิทยาศาสตร์อย่างจริงจังการเตือนภัยอาจไม่มีผลเสมอไป

นอกจากนี้การลดความรุนแรงจากสึนามิยังเกี่ยวข้องกับ การมีป่าโกงกาง ปะการัง ริมฝั่ง ดันไม้ริมชายหาด (เพื่อลดความรุนแรงของลม คลื่น และการพังทลายของดิน) ความ เป็นเสรีของสื่อวิทยุและโทรทัศน์ การเตรียมพร้อมด้านอาหาร น้ำ และหยูกยา ฯลฯ อีกด้วย

บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการป้องกันและ แก้ไข ตลอดจนสิทธิความเป็น เจ้าของที่ดินริมชายฝั่ง ล้วนมี บทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาทั้งสิ้น เรื่องต่างๆ เหล่านี้ ไม่ใช่เรื่องง่ายที่สามารถแก้ไขได้ข้ามวันด้วยเงิน หรือด้วยการ เพียงมีระบบสัญญาณเตือนภัยเท่านั้น ทุกอย่างต้องใช้เวลา ใช้ความร่วมมือร่วมใจของชุมชน

ไม่ใช่ด้วยการสั่งการจากข้างบนลงข้างล่างแต่เพียงอย่างเดียว

ภ ยวิบัติครั้งนี้มีบทเรียนอันเจ็บปวดให้แก่ประเทศไทย แต่ขณะเดียวกันก็เป็นบททดสอบความเข้มแข็งของ สังคมไทย ความสามารถในการจัดการวิกฤต ความสามารถในการปรับตัว ความสามารถในการแสดงความรักและความ เอื้ออารีต่อคนไทยและคนชาติอื่นด้วย

สำหรับผู้สูญเสียทั้งหลาย เวลาและความคิดคำนึงจะช่วย เบียดวาศความเจ็บปวดอย่างยิ่งนั้น และสำหรับผู้กำหนด นโยบาย การค้นหาข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นและแก้ไขเพื่อหลีกเลี่ยงความผิดพลาดซ้ำสองคือสิ่งที่ต้องรีบทำ

ผมคิดว่าผู้ถูกกระหนาบจากพิบัติภัยครั้งนี้ อาจพอเข้าใจได้ บ้างแล้วกับความสูญเสีย แต่หลายคนยังคงคลงเคลงใจอยู่มาก กับการขาดการเตือนภัย

วิญญูชนจะเห็นว่า การไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อนของสึนามิใน บ้านเรา ยิ่งต้องทำให้ระมัดระวังตัวมากยิ่งขึ้น และไม่สามารรถ ใช้เป็นข้ออ้างของการขาดการเตือนภัยได้เลย